

"אם כל חי"

בראשית ג-כ: **"וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה אִם כָּל חַי"**.

והנה כמה שאלות נשאלות:

1. האם באמת היתה לאם "כל חי" או רק לבני אדם? האם היתה האם לפילים, לחמורים, לגמלים?
2. מדוע בא פסוק זה לאחר החטא, ולא בשעה שנבראה חוה? שם, קרא לה "אשה" ועכשיו קרא לה "חוה". מה פירוש הדברים?

ספר בראשית פרק ב, פסוק ז, וַיִּצֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בָּאָפוּי נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה

תרגום אונקלוס על פרק ב פסוק ז, "וּבְרָא יי אֱלֹהִים ית אדם עֹפֶר מִן אֲדָמָתָא וּנְפַח בְּאַפּוּהִי נְשָׁמָתָא דְחַיִּי וְהוּת בְּאָדָם לְרוּחַ מַמְלָלָא"

רש"י על פרק ב פסוק ז, "לנפש חיה - אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה אך זו של אדם חיה שבכולן שנתוסף בו דעה ודבור"

אבן עזרא על פרק ב פסוק ז, "וטעם לנפש חיה - שהלך מיד כמו החיות ולא כתינוקים"

רמב"ן על פרק ב פסוק ז: וזה טעם "לנפש חיה", כלומר ששב האדם להיות נפש בה חיים, אחרי שהיה חרש את חרשי אדמה, כי הלמ"ד תבא בהפוכים, כמו והיו לדם ביבשת (שמות ד ט), ויהי לנחש (שם ד ג), וישם את הים לחרבה (שם יד כא). אבל אונקלוס אמר והוּת בְּאָדָם לְרוּחַ מַמְלָלָא - נראה שדעתו כדברי האומרים שהם נפשות שונות וזאת הנפש המשכלת אשר נפחה השם באפיו היתה בו לנפש מדברת וכן נראה לי מדעת רבותינו

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק ב פסוק ז, "לִיצִירַת הָאָדָם בִּירַר עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה חֶלֶק נִכְבָּד מִמֶּנָּה: וַיִּפַּח בְּאַפּוּי נְשָׁמַת חַיִּים. נֶפֶשׁ חַיִּוִּית מוֹכֶנֶת לִקְבֵּל צֶלֶם אֱלֹהִים כְּאִמְרוֹ וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תַבִּינִם. מִ"מ וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. הִיא עִכְ"ז חַיָּה בְּלִבָּד בְּלִתִּי מִדְּבַר עַד שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם וְדִמוּת"

כלי יקר על פרק ב פסוק ז, "אֵעִיף שֶׁנִּפְחָ ה' בְּאָדָם נְשָׁמַת חַיִּים הַמְשַׁכֶּלֶת מִ"מ וַיְהִי הָאָדָם בְּתַחֲלַת הוּיָתָא לְסַתֵּם נֶפֶשׁ חַיָּה כְּשֶׁאֵר בְּעֵלֵי חַיִּים כִּי אָדָם עִיר פְּרָא יוֹלָד (אִיּוֹב יא יב) וְעִיקָר שְׁלִימוֹתוֹ תְּלוּי בְּחִרְיוֹת הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְטוֹב בְּחִירָתוֹ כְּשִׁיפְקָח עֵינָי שְׁכָלוֹ בְּבוֹאָ בִּימֵי, אֲבָל בְּתַחֲלִיל הוּיָתָא אֵעִיף שְׁכָר נוֹפֵחַ בּוֹ נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים מִכָּל מְקוֹם אֵין הַנְּשָׁמָה בּוֹ בְּפוֹעֵל כִּי אִם בְּכָח לֵבָד וְאִם לֹא יִשְׁנֵם מִתְּנִי זְרִיזוֹתוֹ לְצִאת בְּרָאשׁ הַחֲלוּץ לְלַחֵם מִלְחַמַּת ה' הִרִי הוּא בְּבִהְמוּתוֹ וְנִמְשַׁל כְּבִהְמָה"

בראשית ב-יט, וַיִּצֶר ה' אֱלֹקִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לְרִאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ."

שאלות:

1. האם הביטוי "נפש חיה" הוא מלעיל--שמתאר את האדם--או מלרע, דהיינו שכל אחד מהבהמות והחיות הוא נפש חיה ואדם קרא לכל מין בשם מיוחד?
2. האם יש שייכות בין הביטוי הזה כאן לאותו ביטוי לעיל, פרק ב' פ' ז?

תרגום אונקלוס על פרק ב פסוק יט, "וּכְל דִּי הוּה קָרִי לִיה אָדָם נִפְשָׁא חִיתָא הוּא שְׁמִיָּה"

רש"י על פרק ב פסוק יט, "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה וגו' - סרסוהו ופרשהו כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם"

רמב"ן על בראשית פרק ב פסוק יט, "הכוונה לומר כי האדם נפש חיה, כמו שאמר ויהי האדם לנפש חיה (לעיל ב ז), וכמו שפירשתי, והביא לפניו המינין כולן, וכל מין מהם שיקראנו האדם בשמו, ויאמר בו שהוא נפש חיה כמותו, הוא יהיה שמו, ויהיה לו לעזר כנגדו והוא קרא לכולן ולא מצא לעצמו עזר שיקרא לו "נפש חיה" כשמו"

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק ב פסוק יט, "נפש חיה הוא שמו. הנה שמו הורה על צורת הבעלי חיים הנקרא בשם ההוא שהיא נפשו אשר בה הוא נמצא בפעל"

חזקוני על בראשית פרק ב פסוק יט, "וכל אשר יקרא לו - וגו' כדי שידע מעצמו להזכיר שמותם כשיצטרך להם שאילו קרא לחן הקדוש ב"ה שמות ומלמד אותם לאדם לא היה יודע הדבר מהר וקשה לו ליכנס בדבר."

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק ב פסוק יט, "נפש חיה הוא שמו. הנה שמו הורה על צורת הבעלי חיים הנקרא בשם ההוא שהיא נפשו אשר בה הוא נמצא בפעל:"

בראשית ג-כ: "וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה אִם כָּל חַי".

תרגום אונקלוס על בראשית פרק ג פסוק כ, "ויקרא אדם שום אתתיה חוה ארי היא הות אימא דכל בני אנשא"

רש"י על בראשית פרק ג פסוק כ, "חוה - נופל על לשון חיה שמחיה את ולדותיה כאשר תאמר מה הוה לאדם (קהלת ב) בלשון היה"

אבן עזרא על בראשית פרק ג פסוק כ, "ויקרא. חוה - הוי"ו והי"ד מתחלפי וכן הנה יד ה' הויה. ואתה הוה להם למלך. ולא קרא' ביו"ד כי מה הפרש יש בין שמה ובין שם החיות: אם כל חי - מבני אדם"

רבינו בחיי על בראשית פרק ג פסוק כ, "ויקרא האדם שם אשתו חוה - ע"ד הפשט מלת חוה פירושה מדברת מלשון (איוב טו) אחוך שמע לי והיה זה מחכמתו הגדולה בקריאת השמות. וקראה כן כי כן הבין בטבעה שהיא דברנית ומכאן ראוי להיות כל הנשים דברניות. ואמר כי היא היתה אם כל חי כלומר חי המדבר להוציא שאר בעלי חיים שאין להם שכל והדבר אין בהם:"

בעל הטורים על בראשית פרק ג פסוק כ, "ויקרא האדם שם אשתו חוה - על שם שמחוה. וזהו שאמרו (קידושין מט, ב) יו"ד קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים"

Note: both these authors are near contemporaries--13th century and, in the case of the בעל הטורים, into the 14th century. I assume that Bahya, a student of the Rashba, was slightly older than the Baal Haturim, a student of his father, the Rosh